

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania O. Spółki z o.o. w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
z udziałem zainteresowanego A.G.
o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 grudnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa 1617/17,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

D.S.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 kwietnia 2017 r. (nr [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych
[...] Oddział w Warszawie stwierdził, że A.G. podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom

emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu u płatnika składek „J.” sp. z o.o. w W., jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia od 1 stycznia 2016 r. do 2 września 2016 r., oraz nie podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia od 19 grudnia 2014 r. do 31 grudnia 2015 r.

Wyrokiem z dnia 9 października 2017 r. (sygn. akt XIII U 1567/17) Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie „J.” sp. z o.o. z siedzibą w W. od zaskarżonej decyzji organu rentowego z dnia 10 kwietnia 2017 r., oraz zasądził od odwołującej na rzecz organu rentowego kwotę 90 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na skutek apelacji odwołującej „J.” sp. z o.o. z siedzibą w W. Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 9 grudnia 2019 r. (Sygn. akt III AUa 1617/17):

I. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2017 r. (nr [...]) w części, w ten sposób, że stwierdził, iż A. G. nie podlega, jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 1 marca 2016 r. do 31 marca 2016 r., od 1 maja 2016 r. do 2 maja 2016 r., od 1 lipca 2016 r. do 31 lipca 2016 r., u płatnika składek „J.” spółki z o.o. z siedzibą w W. oraz zniósł między stronami koszty zastępstwa procesowego;

II. oddalił apelację w pozostałej części;

III. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie na rzecz „J.” spółki z o.o. z siedzibą w W. kwotę 30 zł tytułem zwrotu opłaty od apelacji wzajemnie znosząc koszty zastępstwa prawnego stron w instancji odwoławczej.

Sąd Apelacyjny na wstępie uzasadnienia wyroku wskazał, że na uwzględnienie zasługuje zarzut pominięcia w ustaleniach faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji faktu równoległego zatrudnienia A. G. u dwóch płatników składek również w okresie od 1 stycznia do 2 maja 2016 r., a nie tylko od 3 maja 2016 r. Uporządkowany zdaniem Sądu odwoławczego stan faktyczny w sprawie wskazuje, że A. G. w dniu 1 stycznia 2016 r. zawarł umowę zlecenia z J. sp. z o.o. -

z innym płatnikiem niż odwołująca spółka. Umowa została zawarta na okres od 1 stycznia do 2 marca 2016 r. w wymiarze 282 godzin wykonywania ochrony. Przewidywała, że wynagrodzenie wynikające z liczby godzin i stawki za godzinę wykonywania umówionej usługi będzie płatne po zakończeniu zlecenia w terminie do 7 dni po upływie tego okresu, a z wynagrodzenia brutto będą potrącane składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczka na podatek dochodowy. Z tytułu tej umowy zlecenia, która aneksem została przedłużona na kolejny okres od 3 marca do 2 maja 2016 r., ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie przelewem na rachunek bankowy w marcu 2016 r. (2 marca za styczeń i luty) i w maju 2016 r. (tj. za marzec i kwiecień, w dniu 2 maja) w kwotach po 1.346,94 zł (1.850 zł brutto). Ustaleń w tym przedmiocie nie dokonał Sąd Okręgowy mimo przedłożenia dokumentów, z których okoliczności te wynikały, a Sąd *meriti* błędnie opisane wypłaty wynagrodzenia przypisał odwołującej spółce.

Również odwołująca spółka zawarła z A. G. w dniu 1 stycznia 2016 r. umowę zlecenia na okres do 2 marca 2016 r. Umowa została przedłużona na kolejny okres od 3 marca do 2 maja 2016 r. i następnie na dalsze okresy. Z tytułu tej umowy ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie przelewem na rachunek bankowy w dniu 21 marca 2016 r. w kwocie 359,66 zł, w dniu 23 maja 2016 r. w kwocie 315,34 zł, w dniu 22 lipca 2016 r. w kwocie 433,27 zł.

Sąd II instancji wskazał również, że A. G., zawierając z odwołującą spółką umowę zlecenia w dniu 1 stycznia 2016 r., złożył równocześnie oświadczenie o zatrudnieniu w innej firmie na podstawie umowy, od której są odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne od wynagrodzenia nie niższego niż minimalne wynagrodzenie, ze skutkiem wskazania w przedmiotowej umowie zlecenia, że nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z jej tytułu, jak i nie chce podlegać dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Dokonał więc wyboru umowy zawartej z innym płatnikiem jako jedyne tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Organ rentowy nie kwestionował powyższego oświadczenia ubezpieczonego z 1 stycznia 2016 r., uznając je za skuteczny wybór tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 9 ust. 2 ustawy systemowej. Wydając zaskarżoną decyzję organ rentowy uznał, że ubezpieczony w styczniu, lutym i kwietniu 2016 r. (tj. w miesiącach bez przychodu) oraz w marcu

2016 r. (miesiąc uzyskania przychodu) i od 1 do 2 maja (uzyskanie w dniu 2 maja przychodu ze spółki J.) podlegał u odwołującej spółki obowiązkowym ubezpieczeniom.

Z upływem 2 maja 2016 r. uległa rozwiązaniu umowa zlecenia łącząca ubezpieczonego z J. sp. z o.o., zaś w dniu 3 maja 2016 r. weszła w życie umowa zlecenia zawarta przez ubezpieczonego z innym płatnikiem – P. sp. z o.o. na pełnienie ochrony przez 281 godzin. W konsekwencji, na dzień 3 maja 2016 r. umowa zlecenia łącząca ubezpieczonego z odwołującą się była tytułem wcześniej powstałym. W dniu 3 maja 2016 r. A. G. złożył odwołującej się oświadczenie, w którym wybrał on umowę zlecenia zawartą z innym płatnikiem – P. sp. z o.o. jako jedyny tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych poczynawszy od 3 maja 2016 r. Z tytułu tej umowy w dniu 1 lipca 2016 r. uzyskał on przychód w wysokości 1.346,94 zł netto (1.850 zł brutto).

Zatem jak wskazał Sąd odwoławczy, w okresach spornych (trzy miesiące) A.G. był zatrudniony w sumie na podstawie trzech umów zleceń, choć równocześnie na podstawie dwóch, a praca była przez niego wykonywana na rzecz J. spółki z o.o. oraz odwołującej się spółki, przy wyborze tytułu do ubezpieczeń wynikającego z umowy ze spółką J., oraz na rzecz P. sp. z o.o. i odwołującej się spółki, umowa z którą była tytułem z wyboru. Ustalono też, że A. G. w dniu 3 maja 2016 r. dokonał wyboru jako tytułu obowiązkowych ubezpieczeń umowy z P. sp. z o.o., przy czym w lipcu 2016 r. osiągnął on przychód z tej umowy w kwocie 1.346,94 zł (brutto 1.850 zł). Organ rentowy nie uwzględnił powyższego wyboru ubezpieczonego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w sprawie istotą sporu było ustalenie tytułu objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi: emerytalnym, rentowymi i wypadkowym, przy zbiegu tytułów do ubezpieczeń, w tym ustalenie dopuszczalności i skuteczności dokonania przez ubezpieczonego wyboru tytułu podlegania tym ubezpieczeniom w warunkach przepisów art. 9 ust. 2 w zw. z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej.

W niniejszej sprawie, jak wynika z ustaleń faktycznych, ubezpieczony korzystał z prawa wyboru tytułu ubezpieczenia zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, a podstawa wymiaru składek w spornych miesiącach: marca, lipca 2016 r. i za okres 1-2 maja 2016 r. z wybranego tytułu podlegania ubezpieczeniom

społecznym, tj. umowy zlecenia z J. sp. z o.o., a następnie P. sp. z o.o. nie była niższa niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej. Z powyższego zatem wynika, zdaniem Sądu II instancji, że w okresach: 1-31 marca 2016 r., 1-2 maja 2016 r., 1-31 lipca 2016r. ubezpieczony nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu spornych umów zlecenia z odwołującą spółką. Zaskarżony wyrok i poprzedzająca go decyzja w tym zakresie zostały zatem wydane z naruszeniem przepisów art. 9 ust. 2 i ust. 2c ustawy systemowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wykładnia art. 9 ust. 2c nie może doprowadzić do takiego rezultatu, że wynagrodzenie z racji jego wysokości w kwocie równej minimalnemu wynagrodzeniu, wypłacone za wykonanie obowiązków z umowy zlecenia z J. w ostatnim dniu trwania relacji umownej, tj. 2 maja 2016 r., wybranej jako tytuł do ubezpieczeń, będzie decydować o objęciu obowiązkowo ubezpieczeniami z tytułu kontynuowanego (w odwołującej spółce) i nowego, powstałego 3 maja 2016 r., ale wybranego ze względu na uprawnienie do zmiany tytułu z art. 9 ust. 2, za okres od 3 do 31 maja 2016 r. Wprawdzie w celu prawidłowego ustalenia obowiązku ubezpieczeń z danych tytułów, łączna podstawa wymiaru składek podlega sprawdzeniu dla każdego miesiąca odrębnie, jednakże przy uwzględnieniu reguły, że osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia podlega obowiązkowo ubezpieczeniom - od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania, do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia tej umowy (art. 13 pkt 2 ustawy systemowej). Umowa zlecenia z J., która stanowiła tytuł do ubezpieczeń, uległa rozwiązaniu z dniem 2 maja 2016 r., z tym dniem ustał więc tytuł do ubezpieczeń społecznych, wobec czego aktualny stał się tytuł, jaki stanowiła umowa zlecenia z odwołującą i doszedł tytuł wynikający z kolejnej umowy zawartej z innym podmiotem P.. O objęciu ubezpieczeniami w sytuacji tego nowego zbiegu, powstałego w dniu 3 maja 2016 r., i skorzystaniu z możliwości zmiany oraz dokonania wyboru nowej umowy zlecenia jako tytułu nie może decydować to, że w ogóle za okres poprzedzający w danym miesiącu ten zbieg zostało wypłacone wynagrodzenie w kwocie równej wynagrodzeniu minimalnemu ze skutkiem wyłączenia stosowania zasady podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. W ocenie Sądu Apelacyjnego pojęcie „w danym miesiącu” we frazie „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym

miesiącu jest niższa od” należy odczytać jako pozostające w związku z okresem w danym miesiącu, w jakim zbieg tytułów do ubezpieczeń się realizuje. Nie może być tak, że dokonanie w ramach zbiegu istniejącego do 2 maja 2016 r. wypłaty wynagrodzenia w kwocie równej minimalnemu wynagrodzeniu z umowy, która jako tytuł ulega z tym dniem rozwiązaniu, sprawia, że w ramach nowego zbiegu - z jednym innym płatnikiem - powstaje skutecznie uprawnienie do zmiany tytułu z tytułu z pierwszeństwa i wyboru jako tytułu umowy zlecenia z 3 maja 2016 r., w której płatność wynagrodzenia jest przewidziana za cały okres jej obowiązywania. Przyjęcie, że podstawa wymiaru dotyczy wszystkich zbiegów występujących w danym miesiącu, tu dwóch od 1 do 2 maja i od 3 do 31 maja 2016 r., prowadzi do wniosku, że od 3 maja istnieje zbieg, co do którego o objęciu ubezpieczeniami decyduje okoliczność wypłaty wynagrodzenia w czasie mającego miejsce w danym miesiącu innego, wcześniejszego zbiegu. W takim przypadku mimo wypłaty wynagrodzenia za dalszą część tego samego miesiąca nie pobierana byłaby składka. Zleceniobiorca znajdowałby się w sytuacji gorszej, niż gdyby istniał tylko jeden tytuł.

Od powyższego wyroku, skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego złożył organ rentowy, zaskarżając ww. orzeczenie w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 9 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423), przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażającą się w:

a) stwierdzeniu, że zleceniobiorca ma prawo wyboru tytułu ubezpieczenia, w sytuacji gdy w miesiącu, w którym dokonuje wyboru nie osiąga żadnego przychodu i nie jest w stanie określić wysokości przychodu osiąganego w następnych okresach z uwagi na fakt, iż wysokość wynagrodzenia jest uzależniona od ilości przepracowanych godzin;

b) art. 9 ust. 2c ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423), poprzez błędną wykładnię wyrażającą się przyjęciem do podstawy wymiaru wysokość wynagrodzenia wypłaconego za okres dwóch miesięcy, podczas gdy powyższy przepis stanowi o miesięcznej podstawie wymiaru;

2. art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, dalej „ustawa systemowa” (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423), poprzez naruszenie zasady solidaryzmu społecznego, przejawiającej się akceptacją braku proporcjonalności pomiędzy okresem pracy i wynagrodzeniem uzyskanym przez ubezpieczonego, a wysokością składki odprowadzonej na ubezpieczenia społeczne.

W związku z kierowanymi wyżej zarzutami, skarżący wniósł o:

1. uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w sytuacji uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania odwołującej spółki;

2. zasądzenie od odwołującej spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej uzasadniają jej wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy systemowej, osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku umów - zleceń jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tej umowy, która powstała (została zawarta) najwcześniej. Artykuł 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej stanowi, że taka osoba może dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem ust. 2c i 7. Z kolei art. 9 ust. 2c ustawy systemowej przewiduje, że zleceniobiorca, którego podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, spełniająca zarazem warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów (np. innych umów - zleceń) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. Zasady tej (tj. o obowiązkowym podleganiu innym tytułom) nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu

wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia lub z innych tytułów osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę.

W wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2020 r., II UK 337/19 (LEX nr 3276981), z dnia 27 stycznia 2021 r., II USKP 2/21 (LEX nr 3112885) oraz z dnia 17 marca 2021 r., II USKP 95/21 (LEX nr 3149317) wyrażono stanowisko - podzielane przez obecny skład Sadu Najwyższego - że z przywołanych wyżej przepisów wynika, iż generalnie podstawą do objęcia obowiązkowymi ubezpieczenia społecznymi jest najwcześniej zawarta umowa (art. 9 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy systemowej). Zleceniobiorcy przysługuje ponadto wybór co do dobrowolnego ubezpieczenia z tytułu pozostałych umów (art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej). Należy jednak uwzględnić przy tym – jako *lex specialis* („z zastrzeżeniem”) – art. 9 ust. 2c ustawy systemowej. Zastrzeżenie „odsyłające” do art. 9 ust. 2c, przy uwzględnieniu gramatycznych reguł wykładni, należy rozumieć w ten sposób, że sytuacja prawna zleceniobiorcy jest regulowana treścią art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej (dobrowolność co do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmiany tytułu ubezpieczeń) tylko wtedy, gdy nie będzie wypełniała hipotezy art. 9 ust. 2c ustawy systemowej. Tym samym sytuacja prawna omawianej osoby w pierwszej kolejności powinna być oceniana przez pryzmat regulacji art. 9 ust. 2c ustawy systemowej i dopiero wówczas, gdy hipoteza normy prawnej zawartej w tym przepisie nie zostanie spełniona, sytuacja ta będzie uregulowana wprost normą wynikającą z art. 9 ust. 2 systemowej, która *a contrario* formułuje zasadę, zgodnie z którą zleceniobiorca nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu drugiej i ewentualnych kolejnych umów zlecenia. Innymi słowy, ocena sytuacji prawnej zleceniobiorcy dokonywana z uwzględnieniem regulacji art. 9 ust. 2c ustawy systemowej powinna „wyprzedzać” ocenę dokonywaną wyłącznie na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy systemowej (tak, odnośnie do art. 9 ust. 4a ustawy systemowej i sytuacji prawnej zleceniobiorców uprawnionych do emerytury lub renty wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2019 r., II UK 548/17, LEX nr 2638597).

Przepis art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wprowadza obligatoryjne uwzględnienie innych tytułów w sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty

minimalnego wynagrodzenia za pracę. Zasady tej nie stosuje się wówczas, gdy łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia lub z innych tytułów – np. w wyniku wyboru, o którym mowa w art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej – osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę. Innymi słowy, wybór dodatkowych tytułów ubezpieczenia, o którym mowa w art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej, możliwy jest pod warunkiem, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest co najmniej równa kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę. Jeżeli tak nie jest, art. 9 ust. 2c ustawy systemowej nakazuje uwzględniać - poza najwcześniej zawartą umową - także inne tytuły (tu: umowy zlecenia), tak aby podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu osiągnęła co najmniej kwotę minimalnego wynagrodzenia.

W przytoczonych wyżej wyrokach Sądu Najwyższego podkreślono, że art. 9 ust. 2 zdanie 2 ustawy systemowej, zastrzegający pierwszeństwo art. 9 ust. 2c, zawarte jest w art. 9 poświęconym uregulowaniu sytuacji zbiegu tytułów (w rozdziale drugim ustawy systemowej pt. „Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym”, podczas gdy zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne uregulowano w rozdziale trzecim ustawy systemowej (odnośnie do umowy zlecenia art. 18 ust. 3 w związku z ust. 1 ustawy systemowej)). W tym kontekście należy uznać, że odwołanie w art. 9 ust. 2c ustawy systemowej do minimalnej wysokości podstawy wymiaru składek służy jedynie przełamaniu ogólnej zasady z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej i obligatoryjnemu uwzględnieniu różnych tytułów tak, aby podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu osiągnęła wysokość nie niższą od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Zgodnie z art. 18 ust. 3 tej ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców ustala się zgodnie z ust. 1, jeżeli w umowie agencyjnej lub umowie zlecenia albo w innej umowie o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 10 września 2009 r., I UZP 5/09 (OSNP 2010 nr 5-6, poz. 71) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę nie stanowi

podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, gdyż nie jest prawnie możliwe uwzględnianie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jakichkolwiek należności, które nie stały się przychodem ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychód ten zaś powstaje dopiero w momencie rzeczywistego otrzymania lub postawienia go do dyspozycji pracownika, stąd przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne jest istotne, czy powstał przychód z tytułu stosunku pracy, a więc czy nastąpiła wypłata należności lub jej postawienie do dyspozycji ubezpieczonego. Pogląd ten został przez Sąd Apelacyjny błędnie przetransponowany na grunt niniejszej sprawy.

Za trafny należy uznać pogląd wyrażony w powołanych wyrokach Sądu Najwyższego, że stosując art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, użytego w tym przepisie pojęcia „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe”, nie można interpretować, posługując się art. 18 ust. 1 ustawy systemowej i utożsamiać go z przychodem zdefiniowanym w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Należy bowiem zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzygnięte zostało już, że użyty w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej zwrot „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 tej ustawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12, OSNP 2013 nr 23-24, poz. 28; z dnia 18 kwietnia 2018 r., III UK 54/17, LEX nr 2555096; z dnia 13 grudnia 2018 r., I UK 58/18; OSNP 2019 nr 7, poz. 88). W stanowisku tym podkreśla się, że ustawodawca posłużył się w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej pojęciem „podstawy wymiaru składek” w innym znaczeniu niż w art. 18 ust. 1 tej ustawy. Biorąc pod uwagę odrębność instytucji uregulowanych w art. 9 ust. 1a oraz w art. 18 ust. 1 ustawy systemowej należy uznać, że w powołanych przepisach ustawodawca nadaje temu pojęciu różną treść normatywną. Przede wszystkim art. 9 ust. 1a został umieszczony w rozdziale drugim ustawy systemowej zatytułowanym „Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym”, który - jak sam tytuł wskazuje - reguluje zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej). Zasady ustalania składek na ubezpieczenie społeczne, w tym podstaw ich wymiaru (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej), zostały odrębnie uregulowane w

rozdziale trzecim tej ustawy. W związku z tym należy rozdzielić samą instytucję podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu i rentowym od instytucji następczego ustalania wysokości składek oraz ich podstawy wymiaru. Jeżeli zatem pracownik podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie ważnego stosunku pracy (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), którego elementem jest wynagrodzenie w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia w przeliczeniu na okres jednego miesiąca i praca ta jest wykonywana, co nakłada na pracodawcę obowiązek wypłaty za nią uzgodnionego wynagrodzenia, to należy uznać, że pracownik ten nie podlega również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów na podstawie art. 9 ust. 1a ustawy systemowej w sytuacji, gdy nie dochodzi do wypłaty należnego mu wynagrodzenia za pracę za dany okres, co jest równoznaczne z brakiem przychodu ze stosunku pracy w tym okresie w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, mającego znaczenie dla określenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej.

Te same argumenty wskazują również, że „podstawa wymiaru składek” z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wynika z treści zawartej umowy o świadczenie usług i faktycznego jej wykonywania. Nie jest przy tym istotne, że dopiero od 1 stycznia 2017 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 1265), które wprowadziły w odniesieniu do umów zlecenia minimalną stawkę godzinową oraz zasadę, zgodnie z którą w przypadku umów zawartych na czas dłuższy niż 1 miesiąc, wypłaty wynagrodzenia w wysokości wynikającej z wysokości minimalnej stawki godzinowej dokonuje się co najmniej raz w miesiącu (art. 8a ust. 6 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę). Obowiązujące przed tą datą przepisy odnoszące się do minimalnego wynagrodzenia za pracę, przy uwzględnieniu art. 85 § 2 k.p. (wypłaty wynagrodzenia za pracę dokonuje się co najmniej raz w miesiącu, w stałym i ustalonym z góry terminie), dotyczyły minimalnego wynagrodzenia za miesiąc pracy. W korelacji z tym unormowaniem pozostaje ustawa systemowa, która w stosunku do wszystkich płatników (a nie tylko pracodawców) wprowadza obowiązek raportowania co miesiąc o podstawie wymiaru składki (art. 41 ust. 3 pkt 4 tiret b). Ten aspekt decyduje o

sposobie rozumienia art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, a konkretnie o tym, że porównanie podstawy wymiaru składki z minimalnym wynagrodzeniem za pracę następuje w ujęciu miesięcznym.

Podsumowując przedstawione stanowisko, należy uznać, że podstawa wymiaru składki w danym miesiącu stanowi iloczyn umówionej stawki godzinowej i przez liczby godzin przepracowanych w tym miesiącu, niezależnie od tego, jak strony się umówiły w zakresie terminów płatności wynagrodzenia.

W tym kontekście kluczowe znaczenie mają ustalenia dotyczące umów zleceń stanowiących wybrany przez ubezpieczonego tytuł ubezpieczenia z J. sp. z o.o. – w adekwatnych okresach. Ustalenia te powinny stać się podstawą do weryfikacji spełnienia zastrzeżenia wynikającego z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej i ustalenia, czy w okresach wykonywania tych umów ubezpieczony osiągał co najmniej minimalne wynagrodzenie w przeliczeniu na okres jednego miesiąca.

Ponieważ sprawa nie dotyczy wysokości składki, ubocznie jedynie wyrazić można pogląd, że art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wprowadza obligatoryjne uwzględnienie innych tytułów w sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Ustawa nie wskazuje przy tym, że chodzi jedynie o „częściowe” podleganie ubezpieczeniom z innych tytułów. Oznacza to, że jako podstawę wymiaru składek należy uwzględnić cały przychód z kolejnej umowy - zlecenia, a nie tylko jego część, która uzupełnia przychód z umowy pierwszej do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Z przepisu nie wynika także, aby granicą podstawy wymiaru składek miała być kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę. Kwota ta ma bowiem znaczenie tylko dla zastosowania reguły szczególnej z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, stanowiąc element jej hipotezy. Nie jest ona natomiast wskazana w jej dyspozycji. W konsekwencji należałoby uznać, że obciążony składką na ubezpieczenia jest cały przychód z umowy zlecenia stanowiącej na mocy art. 9 ust. 2c ustawy systemowej kolejny tytuł ubezpieczenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[a!]

